

PARTICULARITĂȚILE EXPORTULUI FORȚEI DE MUNCĂ CALIFICATE DIN REPUBLICA MOLDOVA

Larisa PANTEA, drd., IEFS

Recenzent: Tatiana COLESNICOVA, dr., IEFS

Fluxurile migraționale ale populației au influență majoră asupra dezvoltării economice durabile a țărilor. Competiția dintre statele dezvoltate pentru atragerea resurselor umane înalt calificate este acerbă. Ponderea înaltă a absolvenților universităților și colegiilor în numărul total al emigranților din țara noastră agravează deficitul de forță de muncă calificată. Acțiunile recente întreprinse de autorități au ca obiectiv reținerea forței de muncă înalt calificate în Republica Moldova.

Cuvinte cheie: migrație, emigrant, imigrant, forță de muncă calificată.

Introducere. Dezvoltarea societății este strâns legată de potențialul uman al acesteia. Procesul de globalizare a intensificat fluxurile de forță de muncă între state. Multe țări dezvoltate economic elaborează măsuri pentru a atrage specialiști străini. Fluxurile semnificative de emigranți din Republica Moldova, incluzând și specialiști înalt calificați, conduc la deficitul de forță de muncă și periclitează dezvoltarea durabilă a țării noastre.

Conținutul de bază. Pe fundalul procesului de globalizare, mișcarea transfrontalieră a factorilor de producție s-a intensificat considerabil. Fluxul migrațional al populației se formează și se completează în baza populației din țările economic slab dezvoltate.

Motivul principal este diferența considerabilă în remunerarea muncii în țările donatoare și țările recipiente. Fluxurile masive ale imigranților au permis țărilor recipiente să acopere necesarul de forță de muncă ieftină în domenii puțin prestigioase; însă, au declanșat deficit de forță de muncă în economiile țărilor donatoare, ridicând un șir de probleme socio-economice. [3, p. 5]

Din totalul imigranților în țările UE se pot deosebi trei categorii:

-foști emigranți care s-au întors acasă sau cetățeni născuți peste hotarele UE care au imigrat pentru prima dată;

-cetățeni ai altui stat membru al UE decât cel în care au imigrat;

-cetățeni ai statelor terțe, care nu sunt membre ale UE.

Astfel, conform datelor Eurostat, numărul imigranților din țări terțe în Uniunea Europeană, în anul 2009, au constituit 1,6 milioane de persoane. [6]

Fluxurile masive de imigranți sunt îndreptate spre sectoarele inovațiilor, tehnologiilor informaționale etc. În rezultat, țările donatoare duc lipsă de resurse umane calificate, menite să asigure dezvoltare economică durabilă.

Migrația extrem de rapidă a specialiștilor cu înaltă calificare este cel mai notabil fenomen în cadrul migrației

PECULIARITIES OF EXPORT OF QUALIFIED LABOR FORCE FROM THE REPUBLIC OF MOLDOVA

Larisa PANTEA, PhD student, IEFS

Reviewer: Tatiana COLESNICOVA, PhD, IEFS

Migrational flows of population have a major influence over sustainable economic development of the countries. There is a fierce competition between economically developed countries in attracting high qualified specialists. The high share of university and college graduates in the total amount of emigrants from our country make worse the deficit of qualified labour force. Recent actions undertaken by the authorities have the objective to retain high qualified labour force in the Republic of Moldova.

Key words: migration, emigrant, immigrant, qualified labor force.

Introduction. Society's development is tightly related to its human potential. The process of globalization has intensified flows of labour force between countries. A lot of economically developed countries design measures to attract foreign specialists. Significant outflows of emigrants from the Republic of Moldova, including high qualified specialists, lead to the deficit of labour force and endanger sustainable development of our country.

The basic content. On the premises of globalization, the across – board circulation of production factors has strongly intensified. The flow of migrants has been generated by the developing countries.

The main cause is the difference between the levels of salary in receiving countries and in the countries of origin.

The massive flow of migrants have allowed receiving countries to cover the necessary of low-cost labor force in less prestigious fields, but have emerged a deficit of labor force in economies of the countries of origin, raising a series of socio-economic problems. [3, p. 5]

The total number of immigrants in EU countries can be divided into three categories:

-ex-immigrants that returned to their homes or citizens born abroad the EU that immigrated for the first time;

-citizens of another EU member state;

-citizens of the third countries, that are not EU member states.

According to the data of Eurostat, the numbers of immigrants from the third countries into EU reached 1.6 mil. people in 2009. [6]

Massive flows of immigrants are directed towards sectors of informational technologies, innovations etc. As a result, the countries of origin of these migrants are facing the lack of qualified human resources, needed to ensure a sustainable economic development.

An extremely fast migration of high qualified specialists is an outstanding phenomenon in the context of

forței de muncă din Republica Moldova. Acest proces, cunoscut sub denumirea de “exod al creierilor” (“brain drain” în engleză) duce inevitabil la pierderea capitalului intelectual.

Calitatea exportului de capital poate fi evidențiată prin distribuția emigranților pe niveluri de educație și formare profesională. Mai mult de jumătate din emigranții moldoveni sunt specialiști calificați.

După cum arată un studiu recent al OECD, printre numărul de migranți peste hotare, diaspora de moldoveni are nivelul cel mai înalt de studii și cele mai înalte capacități profesionale în raport cu alte țări ale Europei de Est și CSI – 37%, fiind clasificați ca fiind de o “calificare extrem de înaltă” [2, p. 58-59].

Țările investesc resurse considerabile în instruirea specialiștilor de calificare înaltă, iar atunci când aceștia emigrează, resursele investite în pregătirea lor se pierd iremediabil. “Exodul de creieri” generează dezechilibre serioase în cadrul economiei țării, periclitând creșterea economică și dezvoltarea durabilă a statului.

Exodul forței de muncă calificate reduce la zero toate eforturile de pregătire profesională a specialiștilor întreprinse anterior și pune sub semnul întrebării reproducerea forței de muncă din punct de vedere al calității.

Competiția dintre state pentru atragerea imigranților, în special a celor cu o calificare profesională înaltă sau cu un nivel înalt de instruire, devine tot mai acerbă.

Din țările europene, activități prompte de atragere a resurselor umane înalt calificate le întreprinde Germania. Ea a inițiat un proces de atragere a studenților străini și a cercetătorilor științifici străini în domeniul tehnologiilor informaționale. În țările UE, deficitul și necesitatea de specialiști în domeniul tehnologic informațional se estimează până la 1,7 milioane de persoane.

În anul 2000, Guvernul german a anunțat despre o cotă de 20 000 de “green card”-uri pentru recrutarea de peste hotare a specialiștilor înalt calificați, iar la sfârșitul anului 2001, cota deja era suplinită cu circa 10 000 persoane [4, p. 134-135]. Aici poate fi adus ca exemplu programul de burse de studii și cercetare DAAD.

Lideri în atragerea resurselor umane înalt calificate sunt SUA și țările asiatice, precum: Japonia, China, Malaysia și Singapore. Cu toate acestea, țările europene rămân a fi la fel de atractive, în special pentru imigranți din statele Europei de Sud-Est. La începutul anilor '90 ai sec. XX, țările Uniunii Europene au profitat de conjunctura politică și socio-economică din republicile ex-URSS, atragând specialiști înalt calificați în vederea asigurării unei dezvoltări durabile. Politicile UE în această privință sunt în perfecționare continuă.

Deciziile Comisiei Europene au ca scop stimularea și promovarea mobilității geografice a cadrelor înalt calificate. Scopul final al acestora este creșterea gradului de integrare al statelor membre ale UE. Măsurile prin care se realizează acest obiectiv cuprind crearea filierelor comune de avansare profesională și de instruire continuă a tinerilor specialiști, programe de schimb de experiență între profesorii instituțiilor de învățământ, proiecte comune de cercetare-dezvoltare etc. Aceste programe vizează nu doar statele membre ale UE, ci și țările

labour force migration from the Republic of Moldova. The process, also known as “brain drain”, leads to unavoidable loss of intellectual capital.

The quality of human capital export can be underlined by emigrants’ distribution by levels of education and professional formation. More than a half of Moldovan emigrants are qualified specialists.

According to the recent study of OECD, Moldovan diaspora is outstanding among all the across border migrants, due to its high education level and highest professional abilities, in comparison to other countries from Eastern Europe and CIS. About 17% of Moldovan emigrants are classified as having “an extremely high professional qualification” [2, p. 58-59].

Countries invest significant resources for the formation of high qualified specialists, so when these specialists migrate, the resources invested in them are forever lost. The “brain drain” generates serious disequilibrium in a country’s economy, endangering the state’s sustainable economic development.

The outflow of qualified labour force minimizes all previous efforts oriented towards professional formation of specialists, thus, it diminishes the qualitative reproduction of labour force.

Competition between states for migrants, especially those high qualified and with higher education, gets more and more fierce.

Germany, for instance, is one among many European countries, that has designed immediate actions to attract high qualified workforce, by initiating a process of recruiting foreign scientific researchers in the field of informational technologies. In EU countries the deficit of specialists in the field of informational technologies is assessed to be about 1.7 mil. people.

In 2000 the German Government has announced a quote of 20 000 green cards for high qualified specialists from abroad, and at the end of 2001 this quote was filled with 10 000 persons [4, p. 134-135]. As an example, we can mention the DAAD program of scholarships for study and research designed to attract foreign graduates.

Leaders in attracting qualified human resources are USA and Asian countries, such as Japan, China, Malaysia and Singapore. However, European countries are still attractive, especially for immigrants from South Eastern Europe. At the beginning of the '90's the European Union countries took advantage of political and socio-economic situation created in former USSR republics and attracted high qualified specialists to ensure sustainable development. EU policies in this matter are continuously improving.

The decisions of European Committee are aimed to stimulate and to promote the geographical mobility of high qualified workforce. Their final objective is to increase the level of integration between EU member states. The measures designed to achieve this objective cover the establishment of common successions for professional advance and continuous education of young specialists, exchange programs designed to share experience between teachers, common programs in research and development, etc. These programs cover both EU member states and

transfrontaliere [4, p. 134-135].

În ceea ce privește Republica Moldova, aici este înregistrată creșterea rapidă a ponderii și numărului persoanelor cu studii superioare în numărul total al emigranților. Astfel, analizând nivelul de instruire al persoanelor plecate la lucru peste hotarele Republicii Moldova, observăm următoarele: numărul persoanelor cu studii superioare a crescut de la 10,7 mii în 2000 la 33,3 mii în 2010. În același timp, numărul persoanelor cu studii medii de specialitate în numărul total al emigranților a crescut de la 18,8 mii persoane în 2000 la 40,7 mii persoane în 2010. Numărul emigranților cu studii secundare profesionale a scăzut de la 47,1 mii persoane în 2000 la 26,7 mii persoane în 2010 (vezi tabelul 1) [8].

border states [4, p. 134-135].

With regard to the Republic of Moldova, it is observed a rapid growth of number and share of persons with higher education in the total number of emigrants. Thus, analyzing the level of education of Moldovan citizens that work abroad, we can underline that the number of persons with higher education has risen from 10.7 ths. people in 2000 to 33.3 ths. people in 2010. In the meantime, the number of college graduates in the total amount of emigrants has risen from 18.8 ths. people in 2000 to 40.7 ths. people in 2010. The number of graduates from vocational schools in the total amount of emigrants has fallen from 47.1 ths. people in 2000 to 26.7 ths. people in 2010 (see the table 1) [8].

Tabelul 1/Table 1

**Numărul emigranților pe niveluri de studii (mii pers.)/
The number of emigrants by levels of education (ths. of persons)**

Anul/ Year	Numărul emigranților cu studii superioare/ The number of emigrants with higher education	Numărul emigranților cu studii medii de specialitate/ The number of emigrants who graduated college	Numărul emigranților cu studii secundare profesionale/ The number of emigrants who graduated vocational schools
2000	10,7	18,8	47,1
2002	17,1	17,1	77,1
2004	26,1	26,1	110,4
2006	26,5	26,5	80,6
2008	29,4	38,4	89,1
2010	33,3	40,7	79,5

Sursa/Source: Elaborat de autor în baza datelor BNS./Created by author based on NBS data [8].

În același timp, ponderea emigranților cu studii secundare profesionale în numărul total a scăzut de la 34% în 2000 la 25,7% în 2010. Ponderea emigranților cu studii medii de specialitate a scăzut de la 13,59% în 2000 la 7,39% în 2002, pentru ca mai apoi să revină la aceeași valoare. Ponderea emigranților cu studii superioare a înregistrat o creștere constantă de-a lungul întregii perioade examinate, având valoarea de 7,74% din total în anul 2000 și atingând nivelul de 10,6% în anul 2010 (vezi tabelul 2).

In the meantime, the share of vocational schools' graduates in the total number has fallen from 34% in 2000 to 25.7% in 2010. The share of college graduates in the total number of emigrants has fallen from 13.59% in 2000 to 7.39% in 2002, but after that it reached the same value. The share of higher education institutions' graduates has registered a constant growth during the examined period, with a value of 7.74% in 2000 and reaching the level of 10.6% in 2010 (see the table 2).

Tabelul 2/Table 2

**Ponderea emigranților pe niveluri de studii (%)/
The share of emigrants by levels of education (%)**

Anul/ Year	Ponderea emigranților cu studii superioare în totalul emigranților/ The share of higher education institutions' graduates in the total number of emigrants	Ponderea emigranților cu studii medii de specialitate în totalul emigranților/ The share of college graduates in the total number of emigrants	Ponderea emigranților cu studii secundare profesionale în totalul emigranților/ The share of vocational schools' graduates in the total number of emigrants
2000	7,74	13,59	34,06
2002	7,39	7,39	33,33
2004	7,56	7,56	31,97
2006	7,79	7,79	23,70
2008	9,5	12,4	28,7
2010	10,6	13,1	25,7

Sursa/Source: Elaborat de autor în baza datelor BNS./Created by author based on NBS data.

Cercetările arată stabilizarea numărului migranților: trendul de creștere, înregistrat spre sfârșitul anilor '90 și începutul secolului XXI, s-a înlocuit cu tendința de menținere a unui număr constant de circa 300 mii de persoane [1].

Fluxul migrațional din Republica Moldova, însă, provoacă pierderi duble: pe de o parte, pierderi de potențial uman pentru economia autohtonă, pe de altă parte, din moment ce doar un foarte mic procent de persoane ocupă posturi conform calificării, restul lucrând la muncă necalificată, necorespunzătoare pregătirii profesionale, are loc descalificarea profesională a migranților. În literatura de specialitate, acest proces poartă denumirea de „erodare calitativă a capitalului uman”.

De asemenea, faptul că migranții aleg să lucreze în funcții mult mai joase decât presupune calificarea lor înseamnă irosirea banilor investiți în pregătirea lor profesională. Diferența dintre salariul pe care l-ar fi avut ocupând postul corespunzător pregătirii profesionale și salariul pe care îl primesc în realitate pentru munca prestată reprezintă de asemenea pierdere, atât pentru populație, cât și pentru economie în ansamblu.

Pe lângă plecarea la lucru peste hotare pe o perioadă, de obicei, limitată, se observă și tendința de plecare a tinerilor cu traiul în Canada. În special, sunt stimulați să emigreze specialiștii tineri, cu studii superioare și căsătoriți. Astfel, dacă în cazul plecării în țările europene emigranții acceptă ideea de reîntoarcere în scopul reîntregirii familiei, în cazul emigrării în Canada, aceste perspective sunt apriori excluse. Pierderea de forță de muncă, în acest caz, este irecuperabilă. Dacă pe viitor această tendință se va păstra și, mai rău, se va intensifica, Republica Moldova va pierde un număr semnificativ de specialiști cu studii superioare, cu vârsta cuprinsă între 25-40 de ani, adică forță de muncă cu potențial profesional major.

Ministerul Canadian al Imigrației și Cetățeniei susține imigrații care pot contribui la dezvoltarea economică a țării:

- lucrători: persoane ce au profesii sau calificări și un profil ce le permite integrarea pe piața muncii în Canada;
- oameni de afaceri/întreprinzători: persoane ce au intenția și capacitatea de a conduce o întreprindere economică prin care se creează locuri de muncă;
- investitori: persoane ce investesc capital în Canada;
- liber-profesioniști: persoane ce au dovedit talente deosebite în cultură, artă sau au realizat performanțe deosebite în sport;
- fermieri: persoane ce au intenția și capacitatea de a cumpăra și a administra o fermă [5].

Se apreciază potențialul candidatului de a ocupa un loc de muncă în Canada. Aprecierea se face prin punctarea acelor factori care contribuie la ocuparea locului de muncă: studiile, calificările, experiența anterioară, vârsta, competențele lingvistice și adaptabilitatea candidatului.

Plecarea în Canada se prezintă mult mai ademenitoare pentru tineri, deoarece ei sunt asigurați cu asistență din partea guvernului canadian în privința cazării, locului de muncă, grădiniței sau școlii pentru copii etc. Există multe organizații comunitare care se ocupă cu integrarea imigranților și au consilieri specializați pe problemele imigranților. Emigrarea în Canada se face pe baze legale, spre deosebire de emigrarea în UE, care poartă, de multe ori, caracter ilegal.

Studies show a certain stability of the number of emigrants: the rapid growing trend registered at the end of the '90's has been exchanged by a trend of maintaining their number at 300 ths. people [1].

However the migrational outflow from the Republic of Moldova causes double-sided losses: on the one hand, national economy has a loss of human potential, on the other hand, since a great part of emigrants don't have a job according to their professional training, they have jobs that don't request a high qualification, and thus, they get lower wages and lose their professional skills. The literature calls this process "qualitative erosion of human capital".

Besides, the fact that emigrants have jobs lower than they could hold, the money invested in their professional training and education are wasted. The difference in the level of wage they could have gained, if holding a better job, according to their professional position, and the wage they do actually get, represent a loss both for the population and the national economy as a whole.

Apart from those emigrants who leave the country to work abroad for a limited period of time, there is a high number of Moldovan citizens that migrate to live in Canada. These are particularly young specialists with higher education, usually married. So, in case of migration to one of European countries, the emigrants accept the idea of coming back to Moldova, to reunify with their families, those who leave to Canada reject from the start the idea of coming back. The loss of labour force, in this case, is irretrievable. If this trend persists, or worse, it enhances, the Republic of Moldova will lose a significant number of specialists with higher education degrees, with age between 25 and 40 years, i.e. the labour force with great professional potential. The Ministry of Citizenship and Immigration of Canada supports immigrants that can contribute to economic development of country:

- skilled workers – persons whose profession profile and qualifications allow them to integrate in the Canadian labour market;
- entrepreneurs – persons that have intentions and abilities to manage an enterprise and create new jobs;
- investors, who are willing to invest their capital in Canada;
- self-employed – persons that possess talents in culture, arts or that have reached certain performances in sports;
- farmers – persons that have the intention and abilities to buy and to manage a farm [5].

When a potential candidate is appreciated to be able to get a job in Canada, such factors are examined as: studies, qualifications, previous experience, age, linguistic abilities and candidate's adaptability.

Leaving to Canada is much more alluring for young people, since they are provided with Government assistance in accomodation, job, kindergartens and schools for their children, etc. There are a lot of community organizations that deal with immigrants' accomodation and have advisers specialized in

Irosirea potențialului uman este generată și de imperfecțiunile în mecanismele de monitorizare a angajării tinerilor moldoveni ce au urmat instruirea peste hotarele țării. În mod ideal, aceștia ar trebui să revină acasă, să se încadreze în câmpul muncii și să contribuie la valorificarea cunoștințelor și experienței străine în țara noastră. Însă, acest ideal nu este nici pe departe realizat.

Plecarea tinerilor specialiști din țară, inclusiv din activitatea științifică, este o altă provocare majoră în urma migrației intelectuale din Republica Moldova. În scopul diminuării consecințelor nefaste ale acestui proces, în anul 2008, Academia de Științe a Moldovei, în comun cu Organizația Internațională pentru Migrație, a inițiat un proiect privind revenirea temporară a membrilor diasporei științifice a Republicii Moldova. Proiectul se axează pe extinderea capacității Moldovei de a spori impactul migrației circulare asupra dezvoltării sectorului de cercetare-dezvoltare prin revenirea temporară a reprezentanților diasporei științifice moldovenești de peste hotare [4, p. 138].

De asemenea, în anul 2010 a fost demarat un Program de granturi pentru absolvenții moldoveni în străinătate cu scopul promovării revenirii și angajării în instituțiile private sau publice din Moldova. Acest program este organizat de Organizația Internațională pentru Migrație (OIM), misiunea în Republica Moldova, în parteneriat cu Ministerul Tineretului și Sportului, Ministerul Educației, Agenția pentru Ocuparea Forței de Muncă. A fost anunțat concurs de susținere a 30 de tineri moldoveni absolvenți ai instituțiilor din străinătate care doresc să revină temporar sau permanent în Moldova pentru a se angaja în instituțiile private/publice din Moldova în vederea schimbului de experiență și implementării abilităților câpătate. Concursul este deschis pentru tinerii moldoveni cu studii în străinătate, în domeniul exact sau umanitar. OIM oferă asistență logistică în identificarea locurilor vacante de muncă și acordă beneficiarilor suport financiar pentru acoperirea cheltuielilor de transport, precum și alocații lunare de 200 euro pe o perioadă de șase luni. Obiectivul proiectului este de a aborda fenomenul exodului de creiere prin promovarea transferului de idei noi, Know How și de abilități în procesul migrației tinerilor și mobilității educaționale [7].

Concluzii. Ponderea înaltă în numărul emigranților din Republica Moldova a persoanelor cu studii superioare are impact negativ asupra dezvoltării economice a statului. O prioritate a managementului pieței muncii ar trebui să fie menținerea în țară a specialiștilor cu calificare înaltă. Migrația masivă a populației ar putea fi stopată prin crearea de locuri de muncă, și anume:

- atragerea investițiilor în sectoarele de producție și de dezvoltare a infrastructurii;
- susținerea antreprenoriatului, inclusiv a inițiativei tinerilor de a deschide propria afacere;
- promovarea businessului mic și mijlociu prin acordarea creditelor preferențiale pe termen lung etc.

În pofida migrării masive a specialiștilor, investirea în dezvoltarea capitalului uman este necesară în vederea ameliorării situației economice și sociale.

Reproducerea forței de muncă, sub aspect calitativ, presupune continuarea eforturilor de pregătire a specialiștilor înalt calificați, eforturi acompaniate imperativ cu măsuri de

immigrants matters. Emigration to Canada is based on legal premises, unlike the emigration to European countries, that is often made on illegal basis.

The waste in human potential is generated by the imperfections in monitoring mechanism of young Moldovan citizens that graduated abroad. Ideally, they should come back to the Republic of Moldova, integrate into national labour market and share their experience. However this is far from reality.

The migration of young specialists from our country, as well as from scientific activity is a nother major challenge for the Republic of Moldova. In order to minimize the negative consequences of this process in 2008 the Academy of Sciences of the Republic of Moldova together with International Migration Organization (IMO) have started a program regarding temporary returning of members of scientific diaspora to the Republic of Moldova. This project is based on extending the capacity of our country to increase the impact of circular migration on the improvement of research and development sector [4, p. 138].

In 2010 the International Migration Organization (its mission to the Republic of Moldova) together with the Ministry of Youth and Sports, the Ministry of Education and the Agency for Labour Force Occupation had started a program of grants designed for Moldovan graduates abroad, aimed to promote their returning and hiring in private and public institutions from Moldova. A contest was announced for 30 Moldovans that graduated abroad, in the field of exact and social sciences. Those graduates that are willing to come to Moldova, share their experience and implement their abilities into practice, are supported by the IMO to identify vacancies, are given financial support of 200 Euro per month during half a year and their transportation costs are covered, too. The objective of this program is to address the "brain drain" phenomenon by stimulating the transfer of new ideas, Know How, abilities and educational mobility [7].

Conclusions. The large share of persons with higher education in the total amount of emigrants has a negative impact on state's economic development. A priority in labour market's management should be retaining high qualified specialists.

A massive migration of population could be stopped by creating new jobs and following measures could be undertaken:

- attracting investments in the field of production and infrastructure development;
- supporting private business, especially the initiative of young people to open their own business;
- promoting the small and medium enterprise sector by granting preferential long term loans, etc.

Despite the massive migration of specialists, investment in human capital development is necessary to improve the social and economic situation.

The qualitative reproduction of labour force entails a continuous effort in education of high qualified specialists, efforts accompanied by measures of

motivare a angajării tinerilor în economia autohtonă sau de angajare a lor peste hotare în posturi corespunzătoare profesiei, fie și pe o perioadă limitată.

motivating young people to find a job in domestic economy, or getting a job abroad according to their professions, even for a short time.

Referințe bibliografice/References

1. Cantarji V., Vladicesu N., „Migrația forței de muncă din Republica Moldova: implicații asupra sistemului de asigurări sociale pe termen mediu și lung”. Institutul pentru Dezvoltare și Inițiative Sociale (IDIS) „Viitorul”, nr. 11, 2011.
2. Danii T., Plugaru L., „Migrația externă – o formă de export de capital uman”, „Republica Moldova: provocările migrației”. Editura Știința, Chișinău, 2010, p. 58-59.
3. Gribincea A., Negruță A., „Problemele actuale ale migrației”, „Republica Moldova: provocările migrației”. Editura Știința, Chișinău, 2010, p. 5.
4. Poalelungi O., „Competiția globală și regională pentru atragerea potențialului intelectual și profesional de înaltă calificare: cazul Republicii Moldova”, „Republica Moldova și Uniunea Europeană: problemele și perspectivele cooperării”. Editura Știința, Chișinău, 2010, p. 134-135.
5. Site-ul organizației Via Canada- a division of Vandervennen Lehrer Toronto, Canada. <http://www.emigrarecanada.ro/emigrare/Emigrare/Selectia-imigrantilor.html> (vizitat 05.02.2012)
6. Site-ul organizației Eurostat. http://www.epp.eurostat.ec.europa.eu/statistics_explained/index.php/Migration_and_migrant_population_statistics (vizitat 05.02.2012).
7. Site -ul Misiunii Organizației Internaționale pentru Migrație din Moldova și al Biroului Migrație și Azil al Ministerului Afacerilor Interne al Republicii Moldova <http://www.migratie.md/news/2607/> (vizitat 06.02.2012).
8. Site-ul Biroului Național de Statistică al Republicii Moldova. www.statistica.md (vizitat 06.02.2012).

Recomandat spre publicare: 07.02.12